

*ELS LIBRI NOTULARUM DE SANTA COLOMA DE QUERALT (1240-1262),
D'HUG PALOU I MIQUEL*⁴

Tenim al davant el nou treball, extens estudi, d'Hug Palou, que ell mateix dedica al seu pare i a Josep M. Pons Guri en el setanta-cinquè aniversari de la creació de l'Arxiu Municipal Fidel Fita, d'Arenys de Mar.

L'autor ens explica l'origen del manuscrit en dues parts que ara transcriu i publica, dipositat a l'Arxiu d'Arenys de Mar arran de la seva adquisició per Pons Guri en nom del Patronat de l'Arxiu.

Es tracta, en tot cas, de dos fragments d'un llibre notarial, un manual amb nòtules procedent de l'antiga escrivania pública de Santa Coloma de Queralt.

Palou descriu les seves característiques formals i diplomàtiques de manera acurada i molt detallada. En fa una descripció paleogràfica i refereix l'estructura i la disposició de les nòtules que conté.

El llibre descriu els diversos instruments notariaus autoritzats, amb els elements bàsics per a la seva identificació (subjecte, objecte, característiques essencials, etc.) i les nòtules disposades en un sol paràgraf cada una i separades entre si per una línia horitzontal, però seguint un ordre cronològic.

Es descriuen també els senyals de diplomàtica: els de ferma, els testimonis i els fiadors que hi intervenen, les datacions, les taxacions, si n'hi ha, la tipologia documental i altres tipus d'indicacions que s'hi contenen.

En definitiva, és un llibre que Palou distingeix perfectament d'altres tipus de llibres notariaus, en particular dels llibres d'esborranys.

I, entremig, ens facilita nombroses dades històriques sobre la notaria a Catalunya al llarg dels segles XII-XIV, tot distingint les escrivanies eclesiàstiques de les reials però amb l'assumpció per totes elles de la fe pública notarial.

En un segon bloc, l'estudi de Palou se centra particularment en el contingut dels anomenats *Libri notalarum* de Santa Coloma de Queralt, que publica. I ho fa descrivint històricament els llibres notariaus de nòtules des de la seva aparició a Itàlia al segle XII. Una pràctica que introduí a Catalunya el dret romà justinianeu des de Bolonya.

L'autor també fa una ressenya històrica de l'escrivania pública de la vila de Santa Coloma de Queralt, centre de la baronia dels Queralt. Una escrivania vinculada a l'església parroquial, però sota el domini directe del baró i l'útil de l'Església. Malgrat això, la regia un notari en nom del rector, i Palou explica la seva evolució i els conflictes que se succeïren entre ambdues institucions fins al segle XIX.

4. Barcelona, Fundació Noguera, 2009, col·l. «Acta Notariorum Cataloniae».

Un altre apartat es dedica als escrivans que hi prestaren els seus serveis entre els segles XIV i XIX.

Palou segueix l'estudi amb les vicissituds de l'arxiu notarial de Santa Coloma de Queralt durant els segles XIX i XX, en especial quan tingué lloc la Guerra Civil. A més, ha realitzat una tasca considerable de localització dels protocols notariais dispersos després d'aquest conflicte militar: ofereix una relació dels que ha trobat i identifica els arxius on són.

A continuació, l'autor ja se centra en l'edició del llibre, per la qual cosa exposa els criteris seguits i les característiques de la transcripció. Refereix les fonts documentals i la bibliografia consultades i usades, i tracta dels antropònims i els topònims que hi localitza.

Després ja hi ha la llarga transcripció dels documents: set-centes vuitanta-quatre notes referents a diversos negocis jurídics d'ordre privat.

L'obra finalitza amb uns annexos que llisten els tipus documentals (obligacions, família, matrimoni, successions, establiments, etc.), un glossari, uns esquemes codicològics i uns índexs d'antropònims i de topònims.

Es tracta, doncs, d'una obra de referència obligada per als estudiosos de la història de Santa Coloma de Queralt i de gran interès per als estudiosos del dret i, sobretot, per als historiadors d'aquestes terres.

Josep Serrano Daura
Universitat Internacional de Catalunya